

Natuurhistorisch 5 Maandblad

Themanummer
Roodborn (1)

Recente kap alluviaal bos Roodborn

FIGUUR 1

Het bos voor de kap, situatie voorjaar 2018 (foto: Olaf Op den Kamp).

F.M.J. (Frans) Vaessen, Langstraat 69, 6333 CD Schimmert, e-mail: f.vaessen@wml.nl

In het gebied Roodborn groeit in het Eyserbeekdal nabij de spoordijktunnel een gevarieerd bos. Dit bos is voor het grootste deel in de jaren vijftig van de vorige eeuw door de waterleiding maatschappij aangeplant. Onlangs werd het bos gekapt.

NATURA 2000 ALLUVIAAL BOS

Het is opvallend hoe een bosaanplant op voormalige landbouwpercelen zich binnen 60 à 70 jaar tot zo'n soortenrijk bos heeft kunnen ontwikkelen (TRUIJEN, 2018). Constant uittredend grondwater heeft een belangrijke rol gespeeld bij de ontwikkeling van dit bos. Het grootste deel bestaat uit Vogelkers-Essenbos (PRUNO-FRAXINETUM) en andere delen uit Goudveil-Essenbos (CARICI REMOTAE-FRAXINETUM) of Eiken-Haagbeukenbos (STELLARIO-CARPINETUM) [figuur 1]. Sinds het waterleidingbedrijf (WML) deze bossen plantte zijn ze niet of nauwelijks onderhouden. Voor bossen met hoofdzakelijk een natuurfunctie is dat een goede strategie. Hierdoor heeft

het goed ontwikkelde Vogelkers-Essenbos aan de onderrand van de helling zich tot het soortenrijkste bos van het gebied ontwikkeld (TRUIJEN, 2018). Dit alles is niet onopgemerkt gebleven. De zo in het waterwingebied Roodborn ontstane alluviale bossen zijn door de overheid bij het Natura 2000-gebied Geuldal ingedeeld. Hiervoor zijn instandhoudingsdoelen geformuleerd. Waterleiding Maatschappij Limburg (WML) heeft extra onderzoek laten verrichten om de relatie tussen de vegetatieontwikkeling en de grondwaterstand in de bewortelde zone beter te begrijpen (RAAIJMAKERS *et al.*, 2015). Na drie jaar grondwatermonitoring is de conclusie dat de grondwateronttrekking ten behoeve van de drinkwatervoorziening in Roodborn “waarschijnlijk geen negatieve invloed heeft op de instandhoudingsdoelstellingen van het alluviaal bos” (GOOSSENS-STOFMEEL *et al.*, 2018). Dit is goed nieuws voor WML aangezien zij de waterwinning op deze plaats wil continueren.

Essentaksterfte

Vanaf 2010 heeft de essentaksterfte, veroorzaakt door het Vals essenvlieskelkje (*Hymenoscyphus fraxineus*), ook in de bossen van Roodborn toegeslagen. Sinds

2017-2018 is hierdoor, mede door de extreem droge periodes, meer dan 80% van de Essen (*Fraxinus excelsior*) aangetast of afgestorven (TRUIJEN, 2018). In het najaar van 2018 ontstonden acute veiligheidsrisico's voor wandelaars en medewerkers van het waterleidingbedrijf. Er braken spontaan takken af en bij de minste wind vielen er al bomen om. WML heeft Bosgroep Zuid-Nederland gevraagd om binnen de instandhoudingsdoelen van Natura 2000 hiervoor een passende oplossing te vinden. Er werd kap van zieke bomen voorgesteld; beoordeling van de te verwachten ontwikkeling ná de kap stemde de onderzoekers positief. Zij verwachten dat er géén kans is op een (significant) negatief effect op de kwalificerende natuurwaarden (PAHLPLATZ & LINDERS, 2019). Zij stellen dat “... de ingreep (kap van vrijwel alle Essen en andere risicobomen, FV) is te beschouwen als een beheeringreep (bosdunning en het creëren van kapvlakten) (...) Na de ingreep is vestiging van tal van bijzondere en karakteristieke (pionier-)soorten te verwachten. Hierdoor zal de ingreep ook onverwachte verrassingen kunnen gaan opleveren.” Daar voegen zij nog aan toe: “Omdat ingrepen op deze schaal in dit type bos in Nederland nauwelijks worden uitgevoerd, zou het interessant zijn de ontwikkelingen in enkele groepen (broedvogels, flora) te volgen.”

Van kaalkap naar biodiversiteit

Na intensieve afstemming met Provincie Limburg en de gemeente heeft WML de omwonenden geïnformeerd en de kap van alle zieke Essen in korte tijd laten uitvoeren [figuur 2]. Om de bodem zo min mogelijk te verstoren zijn rijplaten gelegd en zijn de bomen met de hand gezaagd. Met behulp van een telescoopkraan die op de rijplaten of in de bosrand bleef staan zijn de bomen, vrijwel zonder bodemverstoring, uit het bos 'gelierd'. De stammen zijn als

rondhout en de takken als houtchips afgevoerd. Op een aantal van de nu ontstane open plekken zullen in 'wild verband' groepjes Zwarte els (*Alnus glutinosa*), Winterlinde (*Tilia cordata*), Zwarte populier (*Populus nigra*), Fladderiep (*Ulmus laevis*) en Haagbeuk (*Carpinus betulus*) worden geplant. Verder komen ten behoeve van de Sleedoornpage (*Thecla betulae*) in de bosrandzone Sleedoorn (*Prunus spinosa*), meidoorn (*Crataegus spec.*), Wilde kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*) en Sporkehout (*Rhamnus cartharticus*). Zo heeft WML door snel en adequaat ingrijpen in ieder geval ongelukken kunnen voorkomen. En het klinkt paradoxaal, maar waarschijnlijk gaat de rigoureuze ingreep vanwege de essentaksterfte zelfs zorgen voor meer biodiversiteit in het waterwingebied.

FIGUUR 2
Het bos na de kap,
februari 2019 (foto: Olaf
Op den Kamp).

Summary

RECENT FELLING OF THE ROODBORN ALLUVIAL FOREST

Due to the ongoing epidemic of ash dieback caused by the fungus *Hymenoscyphus fraxineus*, all Ashes (*Fraxinus excelsior*) in the Roodborn alluvial forest have had to be felled. Although regrettable, this measure may in fact create opportunities for (pioneering) species. Open spaces will be planted with new tree species and selected shrubs will be added to the forest margins to expand the available habitat for the Blackthorn page (*Thecla betulae*).

Literatuur

- GOOSSENS-STOFMEEL, P., H. DE MARS, W. SWIERSTRA & E. VAN RIJSSELT, 2018. Monitoringsrapportage Roodborn – alluviale bossen. WML, Maastricht.
- PAHLPLATZ, J.C.J. & C.E. LINDERS, 2019. Quickscan wet natuurbescherming bosbeheer Roodborn WML. Bureau Meervelt Ecologisch onderzoek en advies, Nederweert.
- RAAIJMAKERS, L.J.M. & B. PUTTERS, 2015. Ecologisch effectenonderzoek grondwaterwinning Roodborn. WML, Maastricht.
- TRUIJEN, J.C.J., 2018. Plan van aanpak bosbeheer waterwingebied Roodborn. Advies onderhoud alluviaal bos N2000. Bosgroep Zuid-Nederland, Heeze.

NATUURHISTORISCH GENOOTSCHAP IN LIMBURG

Colofon

DAGELIJKS BESTUUR

Frank Oelmeijer (voorzitter), Rob Geraeds (vice-voorzitter) & Alfred Paarlberg (penningmeester).

ALGEMEEN BESTUUR

Toon van Baal, Marian Baars, Jan-Joost Bakhuizen, Susanne Hanssen, Wouter Jansen, Stef Keulen, Pieter Puts, Victor van Schaik, Katrien de Vos-Reesink, Aidan Williams & Linda Wortel.

KANTOOR

Olaf Op den Kamp, Jeanne Cuypers & Martine Lemmens.

ADRES

Kapellerpoort 1, 6041 HZ Roermond,
tel. 0475-386470 (kantoor@nhgl.nl).
www.nhgl.nl.

LIDMAATSCHAP

€ 35,00 per jaar. Leden t/m 23 jaar € 17,50; bedrijven, verenigingen, instellingen e.d. € 105,00.
Okjen Weinreich (leden@nhgl.nl).
IBAN: NL73RABO0159023742, BIC: RABONL2U.

BESTELLINGEN/PUBLICATIEBUREAU

Publicaties zijn te bestellen bij het publicatiebureau, Marja Lenders (publicaties@nhgl.nl).
Losse nummers € 4,-; leden € 3,50 (incl. porto), themanummers € 7,-.
IBAN: NL31INGB0000429851, BIC: INGBNL2A.

KRINGEN

KRING HEERLEN

Olaf Op den Kamp (kringheerlen@nhgl.nl).

KRING MAASTRICHT

Bert Op den Camp (kringmaastricht@nhgl.nl).

KRING ROERMOND

Math de Ponti (kringroermond@nhgl.nl).

KRING VENLO

Peter Eenshuistra (kringvenlo@nhgl.nl).

KRING VENRAY

Patrick Palmen (kringvenray@nhgl.nl).

STUDIEGROEPEN

FOTOSTUDIEGROEP

Bert Morelissen (fotostudiegroep@nhgl.nl).

HERPETOLOGISCHE STUDIEGROEP

Pieter Puts (herpetostudiegroep@nhgl.nl).

LIBELLENSTUDIEGROEP

Jan Hermans (libellenstudiegroep@nhgl.nl).

MOLLUSKEN STUDIEGROEP LIMBURG

Stef Keulen (molluskenstudiegroep@nhgl.nl).

MOSSENSTUDIEGROEP

Paul Spreuwenberg (mossenstudiegroep@nhgl.nl).

PADDENSTOELENSTUDIEGROEP

Henk Henczyk (paddenstoelenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENSTUDIEGROEP

Olaf Op den Kamp (plantenstudiegroep@nhgl.nl).

PLANTENWERKGROEP WEERT

Jacques Verspagen
(plantenwerkgroepweert@nhgl.nl).

SPRINKHANENSTUDIEGROEP

Harry van Buggenum
(sprinkhanenstudiegroep@nhgl.nl).

STUDIEGROEP EPHEMEROPTERA, PLECOPTERA EN TRICHOPTERA

Harry Tolkamp (ept@nhgl.nl).

STUDIEGROEP ONDERAARDESE KALKSTEENGROEVEN

Rob Visser (secretariaat@sok.nl).

VISSENWERKGROEP

Victor van Schaik (vissenstudiegroep@nhgl.nl).

VLINDERSTUDIEGROEP

Mark de Mooij (vlinderstudiegroep@nhgl.nl).

VOGELSTUDIEGROEP

Nicky Hulbosch (vogelstudiegroep@nhgl.nl).

WANTSENSTUDIEGROEP LIMBURG

Martine Lemmens (wantsen@nhgl.nl).

WERKGROEP DRIESTRIJK

Wouter Jansen (werkgroepdriestrijk@nhgl.nl).

ZOOGDIERENSTUDIEGROEP

Aegidia van Grinsven
(zoogdierenstudiegroep@nhgl.nl).

STICHTINGEN

STICHTING NATUURPUBLICATIES LIMBURG

Uitgever van publicaties, boeken en rapporten
(snl@nhgl.nl).

STICHTING DE LIERELEI

Projectbureau voor onderzoek van natuur en landschap in
Limburg (lierelei@nhgl.nl).

STICHTING IR. D.C. VAN SCHAIK

Stichting voor het beheer van onderaardse kalksteengroeve
Limburg, Postbus 2235,
6201 HA Maastricht (vanschaikstichting@nhgl.nl).

STICHTING NATUURBANK LIMBURG

Stichting voor het beheer van waarnemingen van het NHC
(natuurbank@nhgl.nl).

NATUURHISTORISCH M A A N D B L A D

REDACTIE Olaf Op den Kamp (hoofdredacteur), Philip Bossenbroek, Henk Heijligers, Jan Hermans, Ton Lenders, Gerard Majoor (eindredacte), Guido Verschoor & Marc Poeth (redactie-assistent) (redactie@nhgl.nl).

RICHTLIJNEN VOOR KOPIJ-INZENDING

Diegenen die kopij willen inzenden, dienen zich te houden aan de richtlijnen voor kopij-inzending. Deze kunnen worden aangevraagd bij de redactie of zijn te bekijken op www.nhgl.nl.

LAY-OUT & OPMAAK

Van de Manakker,
Grafische communicatie, Maastricht
(mvandemanakker@xs4.all.nl).

EDITING SUMMARIES

Jan Klerkx, Maastricht.

DRUK

Grafiegroep Zuid, Swalmen.

copyright Auteursrecht voorbehouden. Overnames slechts toegestaan na voorafgaande schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN 0028-1107

provincie limburg
gesubsidieerd door de Provincie Limburg

